

2.3.1 Geert Mak, *In Europa*

Ten eerste werd *In Europa* (2004) van Geert Mak onderzocht. In het boek komt de geschiedenis van West-Europa vaker aan bod dan de geschiedenis van Midden- en Oost-Europa. In totaal ligt 32% van de bezochte locaties in Midden- of Oost-Europa. Wat de Eerste Wereldoorlog betreft, worden de gruwelijkheden uitsluitend aan het westfront beschreven, zonder enige vermelding van het oostfront, i.e. de oorlogshandelingen tussen de Centrale mogendheden en Rusland. In zijn passages over de Tweede Wereldoorlog behandelt Mak echter wel het oostfront. In de hoofdstukken over de periode 1944-1980 komen elf West-Europese steden en drie steden in het toenmalige Oostblok aan bod. De periodes 1980-89 en 1989-99 zijn gekenmerkt door een volledige focus op Midden- en Oost-Europese steden waaronder Gdansk, Moskou, Tsjernobyl, Boekarest, Novi Sad en Sarajevo. In het algemeen is de verhouding inzake aandacht tussen West- en Oost-Europese steden onevenwichtig, met een overwicht voor het Westen.

In doorsnee beschouwt Mak Midden- en Oost-Europa als onderontwikkeld. Van vrijwel elk land beschrijft hij de aftandse transportmiddelen en zijn alcohol drinkende travelees, maar tijdens zijn omzwervingen in West-Europa komen deze onderwerpen nauwelijks aan bod. Tijdens zijn treinreis van Berlijn naar Wenen via Praag beschrijft hij bijv. gedetailleerd de duistere Tsjechische omgeving, de ouderwetse restauratiewagen, het zwaarmoedige personeel en besneeuwde landschap vol roestige industriële overblijfselen. Tijdens een treinreis naar Litouwen drinkt Mak wodka met zijn medepassagier die uitvoerig praat over 'Litouwse treinhoeren'. Ook de beschrijving van de hedendaagse staat van Russische en Oekraïense steden bevat stereotypische beelden van primitiviteit.

Mak neemt een standpunt in tegen culturele globalisering en westerse invloed. In de havenstad Odessa aan de Zwarte Zee is het authentieke geluid van de zee vervangen door terrasjes die geteisterd worden door frisdrankreclames en oorverdovende muziek. Zelfs in passages over West-Europa vinden we beelden van onderontwikkeling. In Dublin verbaast Mak zich over de armoede aan-

gezien 'zelfs in Tsjechië de wegen en de huizen er stukken beter uitzien dan hier'. Het Baskenland is een vrije droomwereld die 'in zichzelf geklonken is als een Oost-Europees bergdorp' en Lissabon heeft 'een vervallen schoonheid zoals in sommige Oost-Europese hoofdsteden'.

In de epiloog bepleit Mak de Europese culturele en politieke integratie en waarschuwt hij tegen opkomend nationalisme in Oost-Europa. Hij beschouwt uitsluitend Scandinavië, Nederland, België, Frankrijk en Engeland als democratisch en plaatst zo de tweedeling democratie versus tirannie. Om de toenadering tussen de EU-burgers en de culturele integratie te vergroten, moeten volgens de auteur stereotypen worden blootgelegd en ontkracht. Desondanks bevestigt hij in *In Europa* stereotypen over Midden- en Oost-Europa.

2.3.2 Jelle Brandt Corstius

Rusland voor gevorderden. Berichten van een overlever (2008) van Jelle Brandt Corstius is een bundeling van *Trouw*-artikels van april 2005 tot mei 2007. In de negen hoofdstukken, over reizen naar Altaj, Kazachstan, Moskou, de Nenetsen, Armenië, Moermansk en de Kaukasus, worden mysterie, onderontwikkeling, absurditeit en genotzucht toegekend. Brandt Corstius' bezoek aan de Russische deelrepubliek Altaj staat in het teken van het onverklaarbare. Ongezond voedsel, zwaar alcoholgebruik en absurde taferelen tijdens douanecontroles vormen de kernonderwerpen. Zijn travelees verkiezen hompen en blikken 'goor' vlees boven zijn gezonde pasta en tonijn en hun overmatige alcohol- en voedselconsumptie staat in contrast met zijn matiging

De voortdurende beschrijving van het uiterlijk van de bevolking en de doorreisplekken zorgt voor een beeld van onderontwikkeling. Zo ontmoet hij 'een man met drie tanden', 'een jongen op blote voeten', 'een zuster met een paar tanden' en 'een lokale maffioso met een dikke pens.' Onderweg bezoekt hij 'een primitief hotel', 'een ongere stad', 'een buitenaards dorp' en 'een shitdorp'. Het

laatste hoofdstuk is 'Datsja's'.

De auteur stelt oorspronkelijk dat de waarheid berust en valseheid een weigering zou door de natuur. In de als onbeschaafde wereld van de eerste trein naar de Kaukasus (2009) is geïnteresseerd in toont in het algemeen de authenticiteit. Het boek behandelt Tsjechië en Oostenrijk. Hij meent te vinden in 'het verleden' van de Middeleeuwen stier en de wereld en het gebrek aan democratie en belang van lage kwaliteit.

Universele Reisgids is een tips inzake transport en niet-conventionele bestemmingen en doodoeners: de reis voor ervaren en verkenneerde landen worden 'VS en Australië', die op 'Oost-Europa en matiseerd en duidelijk blijf en reizen door Oekraïne en Litouwen', kou, lange wachtrij